

Kino yalnız sənət deyil, həm də tarixdir, hadisələrin, yaşamanın sənədləşməsidir, eyni zamanda da təbliğatdır, dilin yayılmasıdır. Kino incəsənətin ən vacib istiqaməti-dir ki, bütün dünyada ona ciddi önəm verilir.

Güney Azərbaycanda incəsənətin bu əhəmiyyətli sahəsinin inkişaf edib-etmədiyi çox maraqlı olduğundan bu sahə ilə bağlı kiçik bir araşdırma aparmaq istədik. Əlbəttə, zaman-zaman ana dili, mədəniyyəti Tehran rejimi tərəfindən inkar edilən, milli haqqı tapdanan Güney Azərbaycan türklərinin bütün çətinliklərə baxmayaraq zəngin milli mədəniyyətlərini mühafizə etdikləri məlumdur. Başqı altında da olsa dilini, mədəniyyətini, folklorunu, adət-ənənələrini qoruyan soydaşlarımız, demə ki, kino sahəsində də uğurlar əldə ediblər.

Müasir İran kinosunda çox istedadlı azərbaycanlı rejissorlar, ssenaristlər, aktyor və aktrisalar var, bu öz yerində. Eyni zamanda ana dilimizdə də filmlər çəkilir. Əvvəlcədən qeyd edək ki, Güney Azərbaycan filmləri ilə bağlı məlumatları müxtəlif saytlarda gədən yazılardan toplaşmışıq.

Məlumatlarda bildirilir ki, Azərbaycan kinematograflarının ana dillərində film çəkilməsi elə də asan başa gəlməyib. Qeyd edilənə görə, ilk vaxtlar Azərbaycan kinematograflarına türk dilində film çəkməyə icazə verilmirdi. Ancaq keçən əsrin 70-ci illərində qısametrajlı filmlərin artması və gənclərin kinoya marağı ilə yanaşı, türk filmlərinin innovasiyası yeni nəsil kinematograflar tərəfindən istifadə edilir. Rəhbər Qənberinin "Ou" filmi türk dilində olan ilk film adlandırılır. O, Fəcr film festivalında nümayiş olunub və auditoriyanın diqqətini çəkmişdi.

Uzunmetrajlı filmlərlə yanaşı, son onilliklərdə İranın qısa filmləri də əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etdi və yalnız türk dili deyil, sosial baxış və dünyagörüşü, estetik xüsusiyyətləri Azərbaycan kinematografiyasına beynəlxalq şöhrət qazandırdı. Bu axının filmlərindən biri də kinematograf Cəfər Pənahnin Kann festivalında ən yaxşı ssenari mükafatını qazanan türk dilində çəkilmiş "Se Rokh" filmidir. Artım o dərəcədə idi ki, artıq Qum, Xorasan və Fars əyalətlərindəki türk kinematografları da türk dilində filmlər çəkməyə başladı.

Son illər kinoteatr auditoriyası ilə yanaşı, dünya miqyasında mötəbər festivalların da diqqətini çəkən çoxsaylı türk filmləri var. Bunlar arasında Niki Kəriminin "Atabay" filmi, Bəhmən və Bəhram Arkin "Post", İsmayıl Monsefin "Kömür" filmləri yer alır. Beynəlxalq kino arenasında iştirak etməklə yanaşı, müxtəlif nüfuzlu mükafatların qalibi olan yerli filmlər də var. Məsələn, Rəhbər Qənberinin "Ou" filmi Fəcr film festivalının ən yaxşı rejissor və İtaliyanın "Religion Today" film festivalının ən yaxşı filmi mükafatına layiq görülüb. Nağı Nemətinin "An se" filmi İsveçrənin "Locarno" festivalının əsas hissəsinə seçilmişdi. Bununla yanaşı, rejissorun "Ba ou" adlı qısa filmi Fəcr festivalının "Kristal Simurq" mükafatı-

nın azərbaycanlı ailələrə təsirindən bəhs edir.

Rejissor Əsgər Yusifinejanın bu film Fəcr festivalında iki kateqoriyada: ən yaxşı film və ən yaxşı film musiqisi mükafat-

rək.

2020-ci ildə onlayn olaraq yayımlanan "Tərən" filmi daim

Cənubi Azərbaycan kinosu - dünya incəsənətində şedevrlər...

nın qalibi olub. Əsgər Yusifinejanın "Eo" filmi Fəcr festivalının ən yaxşı filmi mükafatına layiq görülüb, Yaponiyanın Tokio və Estoniyanın Tallin film müsabiqələrinin iştirakçısı olub.

Bunlar Azərbaycan türkcəsində çəkilən filmlərdir ki, artıq dünyada tanınır.

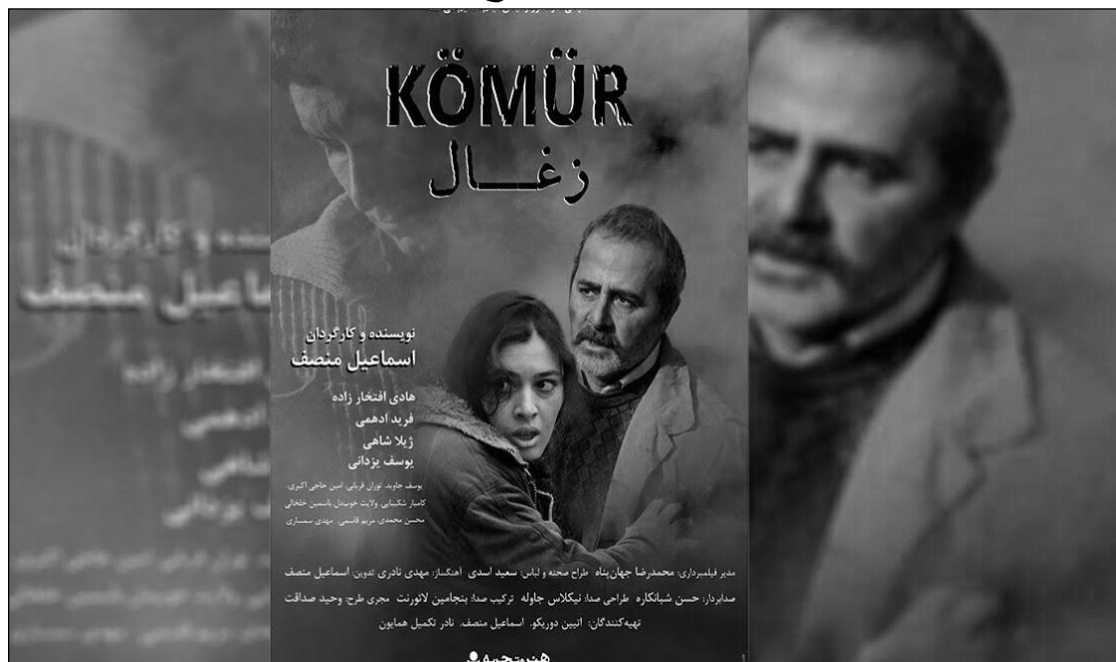
Ətkəyazı düşüncə portalında güney filmləri barədə maraqlı məlumatlar var, o filmlərin adları, mövzuları, yaradıcı və texniki heyəti haqda məlumat verilir. Saytda, həmçinin, Güney Azərbaycan filmlərinə baxmaq istəyənlər üçün filmlərin linkləri də paylaşılıb. Biz də bu saytın materiallarından bəhrələndik.

Qeyd edək ki, Təbrizfilmin istehsalı olan "Apardı sellər Saranı" filminə YouTube vasitəsilə çoxlarımız baxmışıq. "Apardı sellər Saranı" mahnısının yaranma tarixini əks etdirən filmdə güney azərbaycanlıların həyat tərzi, məişəti, sazımıza-sözümüzə, gələnlərimizə bağlılıqları da geniş ifadə olunub.

Güney Azərbaycan kinematografiyasının maraqlı nümunələrindən olan "Saray" filmi barədə qeyd edilir ki, bu filminin rejissor Yədulla Səmədidir. Mərhum rejissor filmlərində Azərbaycan mədəniyyətinə, xüsusilə folklorla diqqət yetirirdi. Bu cür filmlərin arasında "Dədə Qorqud" mifik türk dastanının epizodlarına əsaslanan qəhrəmanlıq filmi "Domrul"(1993), quldur hücumlarına müqavimət göstərən "Savalan"(1989) və "Saray"(1997) filmləri var. O dövrdə türkcə film çəkmək qadağan edildiyi üçün bu filmlərin hər biri farsca çəkilib. Sonradan "Saray" filmi Azərbaycan türkcəsinə dublyaj olunub. Bu isə Güney azərbaycanlı tamaşaçılar tərəfindən böyük rəğbətə qarşılandı.

1997-1998-ci illərdə çəkilən "Vüsal günləri" filminin də maraqlı tarixəsi var. Filmdə baş rola Azərbaycanın xalq artisti mərhum Həsən Məmmədov çəkilib.

"Vüsal günləri" filmi Rza Siyaminin tammetrajlı filmidir. Bu film kinoteatrlarda ekrana çıxmasa da İranın bölgə televiziyaşlarında yayımlandı və birinci tammetrajlı Güney Azərbaycan kinosu kimi tarixə düşdü. "Vüsal günləri" filmi Azərbaycanın ikiye ayrılması-

dın 2016-cı ildə çəkdiyi "Ev" adlı bədii filmi İran kino tənqidçilərinin də diqqətini çəkib. Təbrizdə Azərbaycan türkcəsində farsca alt yazı ilə istehsal edilən film ənənəvi bir ailədən bəhs edir. Filmin qəhrəmanları ölən atalarını dəfn etmək istəyirlər, lakin öyrənirlər ki ataları öz cəsədini tibbi araşdırmalar üçün tədqiqat institutuna bağışlamağı vəsiyyət edib.

"Ev" filmi "NETPAC" (Asiya Kino İnkişafı üçün Şəbəkə) mükafatı ilə birlikdə İranın 35-ci Fəcr Film Festivalında ən yaxşı ssenari və ən yaxşı film üçün "Simorgh Zarrin" və "Simin" mükafatlarını qazanmışdır. Filmin uğuru müstəqil Güney Azərbaycan kinosunda böyük səs-küyə səbəb oldu.

Rejissorlar Bəhram və Bəhmən Ərk qardaşlarının "Heyvan" adlı 15 dəqiqəlik qısametrajlı filmdə bir adamın sərhədi aşmaq üçün qoç dərisi geyinib qadağan edilmiş bölgənin sərhədini aşmağa çalışması təsvir edilib. "Heyvan" filmi 2017-ci ildə nüfuzlu Kann Film Festivalında ikinci yer də daxil olmaqla, bir neçə mükafat qazanmışdır.

"Kömür" filminin ssenaristi və rejissoru İsmayıl Münsifdir. Azərbaycanın sərhəd kəndlərinin birində kömürçülük məşğul olan Qeyrət oğlu Yaşar həbsxanadan çıxaraq Azərbaycan Respublikasına qaçır. Və bütün hadisələr bundan sonra başlayır.

Ərk qardaşlarının çəkdiqləri və türk mifologiyasına əsasla-

larını qazanıb. İran kinosu üçün ənənəvi olmayan "Dəri" filmi qorxu janrındadır.

"Arpaçayın ayrılıq nəğməsi" filminin rejissoru isə Əli Abdalidir. Filmdə güney azərbaycanlı bir qızla quzey azərbaycanlı sərhədçi oğlanın arasında yaşanan sevgidən bəhs edilir. Güneyli məşhur aktyor Hadi İftixarzadə ilə yanaşı Quzey Azərbaycandan olan aktyor Əmrah Dadaşov da filmdə rol alıb. Filmin musiqisini Alim Qasimov ifa edib.

2019-cu ildə çəkilən "Qocalar ölməz" filmi də maraqlı sənət nümunəsidir.

Bu, ərdebilli gənc rejissor Rza Camalının ilk tammetrajlı filmidir. Yaponiya Mədəniyyət Fondu tərəfindən bu filmə "Asiyanın Ruhunu" mükafatı verilib. Filmdə səfəli bir kənddə uzun müddət heç kimin ölmədiyi kəndlilərin həyatından bəhs edilir.

9-cu Avstraliya İran Film Festivalının sonunda "Qocalar ölməz" filmi münisflər heyətinin xüsusi mükafatını qazanmışdır. Həmçinin Kanadanın Toronto şəhərində keçirilən 5-ci İran Film Festivalında (Kirus Film Festivalı) münisflər heyətinin Xüsusi Mükafatını qazanıb və münisflər heyəti tərəfindən təltif olunub. Bu film İspaniyada keçirilən Barselona Asiya Filmləri Festivalının səkkizinci sessiyasında festivalın xüsusi bölməsində ən yaxşı ssenari mükafatına layiq görülmüşdür.

2020-ci ildə isehsal edilən "Tərən" filminə də diqqət yeti-

iriləməkdə olan müstəqil Azərbaycan kinosunun yeni məhsullarından hesab edilir. Filmdə canavar sürüsünün təhdidini çobanlıq təcürbəsinə görə əvvəlcədən kənd əhəlisinə bildiren Tərənlin bu qabiliyyəti kəndlilərin diqqətini çəkir. Onlar Tərənlin qeyri-adi gücə malik olduğuna inanırlar. Ondan kəndlilərə də möcüzə yaratmasını istəyirlər. Filmin anonsu dünya azərbaycanlıları tərəfindən sosial mediada geniş şəkildə paylaşılıb.

2021-ci il istehsalı olan "Atabay" filmi barədə də məlumat vermək istəyirik.

"Atabay" filminin rejissoru İranın məşhur aktrisası Niki Kərimidir. "Atabay" filmi İranda ən çox satılan filmlər sırasındadır. Filmin kinoteatrlardakı nümayişi bitdikdən sonra on-line satışa çıxacaq.

Gördüyünüz kimi, Güney Azərbaycanda Azərbaycan kinosu, milli kinomuz milli ruhlu rejissorların fəaliyyəti nəticəsində inkişaf edir və hətta bu filmlər dünyanın müxtəlif nüfuzlu festivallarında mükafatlar da alırlar.

Güneyimizdə milli kinonu inkişaf etdirənlər sənətkarlar burada milli koloriti, milli ruhu, milli mübarizəmizi daha çox qabartmağa çalışırlar, əlbəttə, imkan daxilində, bəzən açıq, bəzən də sətiraltı ifadələrlə...Bütün hallarda Güney Azərbaycanda milli kino var və bu kino da xalqımızın tükənməz mədəniyyətinin bir hissəsidir.